

nezodpovedajú požiadavkám rýchlej socialistickej premeny dediny. Bude potrebné hodne zmeniť na súčasnom družstve, aby sa stalo atraktívnym a príťažlivým pre roľníkov.

V diskusii za objasňovali niektoré tézy referátov a diskutovalo sa o sociologických aspektoch rozvoja poľnohospodárskej výroby vôbec.

Československí sociológovia (J. Tauber, E. Horáková, E. Kadlecová, J. Pašiak, V. Rejholec a D. Sagara) vo svojich referátoch sa predvažne zaoberali výsledkami sociologických výskumov. Pretože tieto referáty, resp. problematika, ktorou sa zaoberali sa iste uverejní v našom časopise, sústredím sa len na stručnú informáciu.

J. Tauber: „Socialistická kolektivizácia v poľnohospodárstve ako podmienky dôslednej industrializácie poľnohospodárskej výroby.“ Tento referát obsahoval širší rámec sociologickej problematiky. Odvodzuje určité ťažkosti, ktoré má socialistické poľnohospodárstvo nielen z nedokonalého plánovania a riadenia, ale predovšetkým z nesúladu medzi zaostávajúcou technologickou úrovňou poľnohospodárstva a progresívnou spoločenskou sústavou. Zatiaľ, čo kapitalistický spoločenský poriadok stavia medze ďalšiemu rozvoju výrobných síl a výrobných vzťahov a z toho vyplývajúcich ďalších rozporov, v podmienkach socializmu dôležité výrobné a spoločenské poruchy objavujú sa z úplne iných príčin. Je to nedostatková aplikácia vedecko-technického pokroku do technológie a riadenia poľnohospodárstva. Zo sledovania súčasného vývinu poľnohospodárstva na celom svete možno vypožorovať, že industrializácia poľnohospodárstva sa nemôže dôkladne uskutočniť bez cieľavedomých a hlbokých zmien v organizácii spoločnosti. Ďalej vo svojom referáte s. Tauber sa zaoberal vývojovými smermi vo svetovom poľnohospodárstve a so súčasnou sociálnou problematikou československého poľnohospodárstva. K referátu diskutoval prof. Tepich a doc. Gałęski, ktorí z tohto hľadiska analyzovali najmä poľské poľnohospodárstvo.

E. Horáková vo svojom referáte „Brigády socialistickej práce a perspektívy sociológie práce v poľnohospodárskych družstvách“ sa zaoberala niektorými otázkami, ktoré súvisia s typológiou pracovných kolektívov, s vnútrokolektívnymi vzťahmi, s komunikáciou vo vnútri pracovných skupín, s osobou vedúceho a štýlom jeho práce, s povahou autority vedúceho, s kvalitou podmienok, v ktorých kolektív pracuje a pod.

E. Kadlecová informovala konferenciu o výskume religiozity v Severomoravskom kraji. Vysvetľovala religiozitu vychádzajúc z empirického materiálu vo vzťahu k stupňu urbanizácie. Ukázala, že sú rovnomerne rozložené občania v rôzne veľkých obciach, ktorých vzťah k náboženstvu je nevyhranený. Ich procento kolíše všade okolo spoločenského priemeru. S rastúcou veľkostiou skupinou obce rastie podiel ateistov a klesá podiel veriacich.

Ďalšie tri referáty sa zaoberali niektorými výsledkami sociologických výskumov v JRD

a na dedine na Slovensku. **J. Pašiak** na základe empirického materiálu z výskumu rozoberal vzťah družstevných roľníkov k družstevnej forme poľnohospodárskej výroby a ako táto forma poľnohospodárskej výroby zakotvila vo vedomí členov JRD.

V. Rejholec analyzoval súčasnú spoločenskú štruktúru dediny na Slovensku a spoločenské problémy, ktoré z toho vyplývajú.

D. Sagara rozoberal súčasné sociologické aspekty reprodukcie pracovných síl v poľnohospodárstve na Slovensku. Výskum potvrdil, že určujúcu úlohu v rozhodovaní sa mládež pre prácu v poľnohospodárstve má faktor odmeny.

Všetky referáty vzbudili značný záujem a bola k nim diskusia.

Účastníci rokovania v sekcii sociológie dediny vysoko ocenili skutočnosť, že si mohli na tomto fóre vymeniť skúsenosti a výsledky svojej práce, že si vymenili názory na najaktuálnejšie otázky sociológie dediny. Dohodli sa na ďalších formách úzkej spolupráce a na spoločnom riešení niektorých otázok sociológie dediny.

Niektorí účastníci konferencie sa potom zúčastnili na dvojdnovej exkurzii na jednom výrobnom družstve a jednom štátnom majetku.

Chceme aj touto cestou poďakovať Inštitútu filozofie a sociológie vo Varšave za zorganizovanie konferencie, ktorá bola ďalším stupňom v rozvoji spolupráce poľských a československých sociológov.

Ján Pašiak

Jednoroční kurs sociologie na Vysoké škole stranické – Institutu společenských věd

Nikdo nepochybuje, že sociologie dosáhla u nás společenského uznání. Její význam pro rozvoj společenské teorie i pro praxi se považuje za nesporný. S jistotou oprávněnosti se již dokonce mluví o módnosti sociologie a vyslovují se obavy, aby tato módnost nezprofanovala mladou vědu dříve, než se jí podaří na výsledcích dokázat svoji závažnost. Čs. sociologická společnost registruje již po půl roce svého trvání 1000 členů. Většina kateder marxismu-leninismu na vysokých školách připravuje v budoucnu reorganizaci výuky se zaměřením k sociologii. Mnozí pracovníci v oboru historického materialismu se nyní cítí být hotovými sociology nebo se na tuto přeměnu chystají a připravují. Různé ústavy, instituce, podniky organizují nebo hodlají organizovat nejrůznější výzkumy, kterým někdy právem, častěji však neprávem dávají název výzkumy sociologické.

Tento nenadálý rozmach sociologie je přirozený a lze jej hodnotit kladně. Skrývá ovšem v sobě nebezpečí jako vše, co se velmi rychle stává módou. Mnozí přechodní „souběžci“ sociologie jistě časem odpadnou, ale mohou do té doby natropit dosti škody. Nebezpečí profanace sociologie je hlavně v diletantství. Proto jedním z prvních úkolů by mělo být seriózním studiem zaplnit ony mezery v sociologickém vzdělání, které způsobilo marxistické společenské teorii období dogma-

tismu. Jen tím je možné zbavit se nebezpečných iluzí, že být sociologem je něco vcelku snadného. Ze této iluze podléhají jak mnozí teoretičtí pracovníci a učitelé marxismu-leninismu, tak ti, kteří společenskou vědu řídí, posuzují nebo potřebují pro své praktické záahy, není žádným tajemstvím.

Avšak společnost je přece mnohem složitější jev, nežli kterákoliv jiná oblast poznání. Měly by tedy být i metody poznání této skutečnosti složitější a dokonalejší, nežli jsou postupy přírodních věd. Srovnajme však například technické vybavení přírodovědeckých laboratoř, v nichž pracují desítky vědců, inženýrů, techniků, různých pomocných vědeckých sil, s tím, s jakými technickými prostředky se pracuje ve společenských vědách. Tam se pracuje stále izolovaně, nejvýše v malých kolektivech a s velmi primitivním technickým vybavením. V sociologii je přitom paradoxní situace, jež je ovšem snadno vysvětlitelná. Společenská fakta, jež jsou předmětem studia sociologie, zdají se naivnímu pohledu lehkou přístupnou, mnohem přístupnější a z hlediska složitosti jednodušší, nežli většina fakt, zkoumaných přírodními vědami. Pro naivní pohled je ve společnosti všechno snadno vysvětlitelné. Je tomu tak proto, že každý člověk je neustále obklopen společenskými jevy, žije v nich, účastní se jich. Zdají se mu být jasné a proto se domnívá, že jim zcela rozumí, a pokud nikoli, je to jen věci hlubšího zamyšlení; vždyť na otázky, které klade společenský život, musí neustále nějak odpovídat, řešit je, protože se ho bezprostředně dotýkají. Proto si také mnozí lidé myslí, že být sociologem je snazší, nežli státí se třeba biologem nebo fyzikem.

Zbavit se této naivní představy je možné jen náročným studiem. Proto vědecká příprava, výuka sociologie, výchova nových mladých odborníků v tomto vědním oboru, by měla patřit k prvním úkolům, jimiž si naše sociologie vydobude uznání za opravdovou a užitečnou vědu. To byla také hlavní pohnutka, proč po předchozí roční přípravě byl 1. září 1964 zahájen na *Vysoké škole stranické – Institutu společenských věd zkušební jednoroční kurs sociologie*.

Je to kurs zkušební. Má se na něm ověřit navržený systém výuky, proporce jednotlivých oborů a přednášek, způsob a výsledky studia. Osnova je velmi náročná a počítá se schopností samostatně studovat. Proto i výběr posluchačů kursu musel být náročný. Asi polovina jsou bývalí učitelé marxismu-leninismu, kteří budou v budoucnosti učit sociologii na vysokých školách. Ostatní budou pracovat v různých institucích, kde budou organizovat nebo vést sociologické výzkumy. Všichni posluchači mají vysokoškolské vzdělání, někteří jsou dokonce kandidáty věd. Jednotlivci mají již značné znalosti v sociologii a jednoroční kurs je pro ně především příležitostí k dalšímu studiu, přičemž sami předávají své speciální znalosti ostatním posluchačům kursu. Kurs je zkušebním i v tom smyslu, že se v něm učí a zdokonalují i sami učitelé. Ukaže se totiž, že sociologie je tak rozsáhlým vědním oborem, zasahujícím tolik různoro-

dých oblastí společenského života a hraničícím s tolika příbuznými disciplínami, že výuka může být plněna jen v týmu složeném z různých specialistů, od těch, kteří ovládají obecnou sociologickou teorii, přes ekonomy, psychology až po statistiky. Proto je výuka zatím z velké části prováděna externisty a teprve v budoucnu bude možné obstarávat ji vlastními učitelskými kádry.

Vyučované předměty lze rozdělit do tří skupin:

1. Sociologie v užším slova smyslu. Je to především „Úvod do marxistické sociologie“, který představuje jakýsi obecný systém marxistické sociologie. (Znalost filosofie se předpokládá a na kursu se nevyučuje, podobně jako ekonomie.) Dále se přednáší přehled západní sociologie, hlavně se zaměřením k soudobé sociologii. Sem lze zařadit rovněž informativní přednášky ze speciálních oblastí sociologie: sociologie průmyslu a podniku, sociologie vesnice, sociální ekologie a sociologie města, sociologie rodiny, sociologie mládeže, sociologie pedagogiky, sociologie práva a politiky, sociologie patologických jevů. K těmto přednáškám se řadí dále rozbor klíčových oblastí soudobé společnosti: změny v sociální struktuře, vliv techniky a rozvoje výroby na společnost, některé problémy kulturní revoluce.

2. Metody sociologického výzkumu. Vedle přednášek o metodách a technikách sociologického výzkumu se klade velký důraz na zvládnutí základů teorie statistiky. U všech posluchačů byly prověřeny znalosti středoškolské matematiky se zaměřením k potřebám porozumění statistice. Těžiště výuky u těchto oborů je ve cvičeních. Posluchači jsou zároveň seznamováni s některými konkrétními výzkumy speciálních oblastí sociologie přímo v terénu.

3. Pomocné vědy. Sem patří tyto předměty: demografie, demografická statistika, psychologie práce pro sociology, sociální psychologie, základy teorie vědeckého řízení.

Součástí výuky jsou dále semináře, které se zabývají rozбором některých děl významných sociologů na základě písemného materiálu nebo referátu posluchačů. Hlavní přednášky vyjdou knižně a některé byly již odevdány do tisku. Kromě toho si vspomáháme tím, že některé přednášky nebo materiály rozmnožujeme.

Každý posluchač se zároveň velmi intenzívně věnuje studiu ruštiny a jednoho západního jazyku (6 hodin týdně). Posluchači si nadto vyžádali kratší kurs polštiny, který by jim umožnil v krátké době číst polskou sociologickou literaturu. Zkoušky z jazyků budou mít úroveň jazykových zkoušek z kandidátského minima.

Celkový počet hodin za celý rok je 386 přednášek (včetně jazyků, které činí 180 hod.) a 158 cvičení. Znamená to prakticky 3–4 hodiny denně kromě soboty. Vysoká úroveň posluchačů umožňuje, aby nebyli pouze pasivními „posluchači“, ale aktivně se spoluúčastnili výuky. Vedle toho, že někteří mohou sami určit úseky přednášet nebo předávat materiály pro ostatní, sledují jednotlivci pravidelně zahraniční sociologickou literaturu.